

Jegyzetek a rádió kishangjáték-pályázata kapcsán

Kezdetben volt a rádiójáték. Aztán, ahogy múlt az idő, és az írók észrevették a hangjáték nyújtotta lehetőségeket, úgy szaporodtak a rádiójáték-félék. Az időhiány, a tévé konkurrenciája és sok egyéb ok következtében megszületett a zseb-rádiószínház mini-dramája. A másfél órás hangjáték-kolosszusok és a tízperces villanásnyi apró hangjátékok közötti egészséges közepű keresése közben született meg a kishangjáték. Hogy mitől kicsi, elsősorban az időtartama dönti el. De a kis jelző egyúttal azt is jelzi, hogy túl sokat, élet- és sorsfordító nagy drámákat ne várjunk ettől a műfajtól.

Névjegy a borítékban

Várhatjuk viszont a kishangjátéktól az élet reális vagy groteszk, szatirikus vagy naturalisztikus, szóval valamiféle módon való ábrázolását, illetve egy-egy szeletét. Várhatjuk egy-egy jellem, érdekes hős felvillantását valamiféle izgalmas helyzetben, várhatunk e műfajtól poénra kihagyozott történetet — bármilyen legyen is a kishangjáték, azt mindig elvárhatjuk, hogy valódi művészet, valódi irodalom legyen, amit nyújt.

A színvonalat ösztönző pályázatokkal igyekszik emelni a rádió irodalmi szerkesztősége. Neves szerzőket hívnak meg, és nagy pályadíjakat tűznek ki.

Az idén is megrendezték a kishangjáték-pályázatot, mégpedig jelíges alapon. A nagy nevek, az ismert szerzők nevének büvélete nemegyszer vitt már tévútra elismert szaktekintélyeket, irodalomkritikusokat is. Ezt a veszélyt kiküszöbölendő, csak a végeredmény hirdetésekor nyitották fel a jelíges borítékokat. A nevek körülbelül azt a sorrendet mutatták, amelyet pályázat nélkül is tudunk: a rádió elismert, tekintélyes szerzői, valamennyien ismert írók, következtek egymás után.

Nem díjazott, mégis rádióképes

Mándy Iván, Gyárfás Miklós, Eörsi István, Lázár Ervin, Csurka István amúgyis a rádió szerzőgárdájának tagja,

valamennyien a rádiószerűség kérdéseiben jártas szerzők, a hangjáték műfajának, sokféle válfajának kikísérletezői és gyakorlott mesterei.

Mit bizonyít ez a sorrend, ez a szerzőgárda? Elsősorban azt, hogy ma már nem könnyű csak úgy, „östehetségként” az utcáról betörni. A rádiós műfajok mindegyikének, de különösen a kishangjátéknak szabályszerűségei, törvényei vannak, amelyeket tekintetbe kell venni, be kell tartani. Volt a zsűri elé kerülő igen bő anyagban számos figyelemre méltó munka, amely díj nélkül ugyan, de rádióképes, kitűnő alkotás. Néhányat egyenesen át lehetett volna utalni a rádió Karinthy-színpadára, mint karcolat, tréfa, jobban megfelelne szatirikus színpadon. És volt néhány túlbonyolított, túlszimbolizált, parabolisztikus munka, amely némi egyszerűsítéssel képzelhető csak el a rádióban.

A pályázatos módszer tehát bevált: az évente rendszeresen meghirdetett kishangjáték-pályázat biztosítja azt a hangjátékmennyiséget, amelyre a rádióknak szüksége van. Az ismert nevek pedig a színvonalat garantálják. Nincs azonban megoldva a frissítés, a szerzői utánpótlás kérdése: ritkán tapasztalhatjuk a rádióban egy-egy új név feltűnését, és ha igen, akkor is inkább olyanét, aki már más műfajokban ismertté tette magát.

Van tehát némi veszélye is annak, hogy „ugyanazok” a szerzők szerepelnek. Merész témakörváltásra aligha számíthatunk, pedig joggal remélhetné a hallgató a tematika szélesítését. A rádiós rutin, a begyakorlottság egyfajta beszűküléshez is vezethet — persze, nem mondhatjuk el ezt a mostani nyertes szerzők esetében.

E veszélyek inkább csak jelzésszerűen mutathatók ki az idei pályamunkák némelyikén, és meglátuk inkább arra utal, hogy a jövőben még jobban kell törekedni elkerülésükre.

Mit mondhatunk a díjnyertes pályamunkákról? Mándy Iván *A tárgyak* című darabja most is mély emberségével, humánumával fogja meg az olvasót, Gyárfás Miklós *Egy úr Khalkisz felé* című írása mondanivalójával hat. Csurka István *Helyszíni közvetítés-e*

egy emberi lélek mélyéről tár fel furcsa dolgokat. Eörsi István *Családi kör-e* valós társadalmi problémákról szól újszerűen, Lázár Ervin *A hang* című darabja pedig az elgépiesedett, elközönösödött világ ellen emel vétőt. Hogy ezek a darabok a megrendezés, a színészi játék révén mit nyerne — vagy mit veszítenek — később dől el. Ebben a formájukban megérdemelték a díjat. (Mándy Iván nyerte az első, Gyárfás Miklós a második, Csurka István, Lázár Ervin és Eörsi István pedig a három harmadik díjat.)

Miért népszerű?

Az idei igen eredményes kishangjáték-pályázat arra enged következtetni, hogy e műfaj népszerű, művelésére szívesen vállalkoznak a szerzők. A hallgató szempontjából szintén sok az előnye a kishangjátéknak: rövid idő alatt sokat kaphatunk irodalmi életben. A terjedelmes, másfél, egyórás rádiódramákkal szemben zártabbak, ökonomikus szerkezetűek lehetnek a kishangjátékok.

Rohanó életünknek felgyorsult tempójában egészen különös helye van és főleg lesz a kishangjátéknak. Előretörését máris nagy örömmel üdvözölhetjük a mostani pályázat kapcsán is.

Hary Márta

Mohácsi Regős F